

MACROLEPIDOPTERA IN
MIDDEN-LIMBURG (1965)door
A. W. P. MAASSEN

In 1965 is het weer wel bar slecht geweest en de vangsten waren evenredig hieraan! Ook in de herfst kwam zeer weinig op smeer. In het Munnicksbosch was *Allophyas oxyacanthae* L. de enige soort die nog in redelijke aantallen op de stroop afkwam.

Opmerkelijk was het massale voorkomen van *Leucoma salicis* L. te Montfort, ook talrijk te Herten en Linne; vanaf 1956 had ik *salicis* niet meer in zo grote aantallen gezien.

Opvallend was ook het grote aantal dagpauwogen in augustus, de budlea's zaten er vol mee! Deze soort was reeds enkele jaren niet meer zò talrijk.

In het vroege voorjaar heb ik, speciaal in het Munnicksbosch, vrij veel gezocht naar Psychiden. De mannetjes van *Solenobia fumosella* von Heineman vlogen er volop; ook *Solenobia triquetrella* Hübner was vrij veel te vinden. Mijn mooiste vondst: enkele zakjes van *Bankesia staintoni* Walsingham; in 1962 had ik van deze soort reeds twee zakjes gevonden, maar toen niet herkend.

Lempke vermeldt Plasmolen als enigste vindplaats in Limburg (Cat. Lempke, 8e suppl., 170).

Vermeldenswaardige vangsten:

Lysandra coridon Poda, 1 vers ♂, 17-VIII te Vlodrop (Van Oosterhout).

Melitaea cinxia L., 1 ex. te Montfort en 1 ex. te Lomm.

Celerio gallii von Rott., 1 ex., 11-VII te Putbroek (gem. Echt).

Gastropacha populifolia L. Op 13-VII kwam te Montfort een mannetje op een gekweekt maagdelijk wijfje af, dat in een vangkooitje was geplaatst.

Omphaloscelis lunosa Haw., 1 ex., 17-IX te Putbroek (gem. Echt) op licht.

Paradiarsia sobrina Bsd., 26 exx., 15 t/m 21-VIII te Vlodrop. Voor meer bijzonderheden: Maassen en Van Oosterhout in Ent. Ber. 26:5 (1966).

Amathes castanea Esp., 1 ex., 27-VIII te Vlodrop op smeer.

Mythimna sicula Treitschke, 1 ex., 14-VI te Vlodrop. In 1952 werd deze soort voor het eerst in ons land gevangen, maar is tot nog toe zeer zeldzaam (Cat. Lempke, 10e suppl., 121).

Xanthorhoe biriviata Bkh. Op 24-VIII 1 ex. te Vlodrop. Of springzaad, de voedselplant van de rups, te Vlodrop voorkomt is mij niet bekend.

Summary

List of local species of Macrolepidoptera, taken in the centre of Dutch Limburg in 1965.

Montfort, 25-1-1966.

BOEKBESPREKING

Teilhard de Chardin und die moderne Theorie der Evolution der Organismen, door Gerd von Wahlert, Stuttgart, G. Fischer Verlag, 1966, 45 blz. Karton. 9,50 DM.

Dit boekje, ontstaan uit een voordracht, werd uitgegeven op verzoek van de toehoorders, die blijkbaar met het werk van Teilhard weinig vertrouwd waren. Maar ook voor de kenner is het een kostelijk hapje tussen de rijstebrijberg van Teilhard-literatuur. Een ridder zonder vrees of blaam in gestrekte draf en met gevelde lans op windmolens te zien afstormen, blijft een genoegen.

Als vooroefening een aanval op Teilhards beweringen, dat de evolutie in de dierenwereld tot stilstand gekomen is, en dat in al het stoffelijke een zeker „innerlijk” of „bewustzijn” erkend moet worden (blz. 13-16). Het hoogtepunt wordt gevormd door de stormloop tegen drie stellingen van Teilhard. Ten eerste tegen diens aanvaarding van een orthogenese. Onder geleerde woorden verbergt Von Wahlert een eenvoudige zaak: „Die Vorfahren der Vögel, baumbewohnende Reptilien, sind nicht auf die Bäume geklettert, damit aus ihnen später Vögel entstehen können sollten. Sie haben dort Nahrung oder Sicherheit gesucht” (blz. 16). Vervolgens tegen het program, dat Teilhard in „Le Phénomène Humain” formuleert, dat het hem niet om de oorzaken, maar om de orde van de evolutie gaat (blz. 19). „Das ist das Ordo-Denken der Scholastik (...). Eine solche Ordnung hat keine natürlichen Ursachen, sondern nur eine metaphysische Ursache”, zo meent W. de houding van Teilhard te kunnen weergeven (blz. 21). Daartegen stelt hij: „Die Evolutionsforschung fasst aber die Phylogenie nicht nur als Zeitfolge, sondern als Kausalfolge auf, als Kette von Ursachen und Wirkungen, die in der Zeit verlaufen, aber mehr sind als ein zeitliches Nacheinander” (blz. 21). Heeft Teilhard ooit iets anders beweerd? Heel zijn werk

is er juist op gericht, te doen zien dat, hoeveel onzekerheden het mechanisme van de evolutie nog omgeven, — Teilhard was palaeontoloog en geen geneticus; hij schreef trouwens toen de Genetica nog in de kinderschoenen stond, — het feit van de evolutie als binnenwereldse kausale samenhang onomstotelijk vaststaat. In de gewraakte passage is het niet Teilhards bedoeling, zulk een kausale samenhang te ontkennen, maar zich bij filosofen en theologen te verontschuldigen, dat hij niet over de metafysische „laatste oorazak" van het leven en van de evolutie handelt. Op de derde plaats: volgens Teilhard zou „die Vervollkommnung zum Menschen hin (...) nicht nur das Ziel, sondern damit auch die Ursache der Phylogenie" zijn (blz. 22). Maar, zo luidt het antwoord: „In der Naturwissenschaft hat diese sinngebende Deutung keinen Platz" (blz. 22). Teilhard zou waarschijnlijk antwoorden: Inderdaad niet als surogaat voor de kausale samenhangen, die het voorwerp zijn van de klassieke natuurwetenschap; maar ik meen, ook als natuurwetenschapper, in de geschiedenis van het leven te zien, dat deze verloopt volgens een lijn van complexificatie, die zich vertoont in het ontstaan van de meercellige dieren en in de vorming en vervolmaking van het zenuwstelsel, en die in de mens een hoogtepunt bereikt. Teilhard wenst, dat de natuurwetenschap ook oog zou krijgen voor dergelijke verschijnselen, zonder daarom de speurtocht naar de kausale samenhangen te verwaarlozen.

In een uitvoerig nawoord verklaart W. de „theologische und philosophische Sekundärliteratur" niet volledig te hebben bestudeerd (blz. 29). Hoeveel geschriften van Teilhard zelf vallen ook daaronder?

P. Smulders.

Zoetwatermollusken in Nederland. Uitgave 1965 van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, Amsterdam. 161 bladz.

De N.J.N. van Amsterdam en de schrijvers van dit boekje hebben de amateur-malacologen een goede dienst bewezen, want alles, wat op het gebied van de zoetwatermollusken tot nu toe in Nederland verschenen is, is uitgeverkt.

De schrijvers zijn bij de samenstelling van de determinatietabellen uitgegaan van de in 1962 door C. O. van Regteren Altena en Mevrouw W. S. S. van der Feen-van Benthem Jutting opgestelde soortenlijst.

De schrijvers beschikken over een rijke ervaring wat betreft de molluskenstudie, maar, heel verstandig, hebben zij de bewerking van de moeilijke familie Pisidiidae overgelaten aan een specialist op de gebied, Mr. I. G. J. Kuiper te Parijs.

Het boekje ziet er keurig en stevig uit en is rijk geïllustreerd. Het sluit met een register op de wetenschappelijke namen.

Het gebruik van dit boekje zal moeten uitwijzen, of het ook helemaal aan zijn doel beantwoordt, maar gezien de zorg, die er aan besteed is, twijfel ik er niet aan, dat velen er een prettig en nuttig gebruik van zullen maken.

K.

Een vegetatieonderzoek van de hogere waterplanten in Nederland door S. Segal. 80 bladz. met vele figuren. Wetenschapp. Meded. no 57 van de K.N.N.V. Prijs f 4,—, voor leden van de K.N.N.V. f 3,50. Te bestellen door storting of overschrijving van het bedrag op postrekening 13028 van het Bureau van de K.N.N.V. te Hoogwoud met vermelding W.M. 57.

Door de uitgave van dit nummer wordt een leemte in de vegetatiekunde van ons land opgevuld. Waren er na de laatste wereldoorlog ook al meerdere publicaties verschenen over vele andere groepen van vegetaties, een gespecialiseerd onderzoek van de waterplantengemeenschap in Nederland ontbrak. Nu is het er, maar dat wil helemaal niet zeggen dat wij er mee klaar zijn. De schrijver zegt zelf, dat zijn overzicht van de vegetatietypen een voorlopig karakter heeft en dat het gegeven overzicht in de eerste plaats dient als richtlijn voor verder onderzoek en als basis van discussie. Er is nu een ernstig begin gemaakt en er is werkelijk een reële basis gelegd, niet alleen voor discussie, maar ook voor verder onderzoek. De schrijver is uitstekend op de hoogte van de uitgebreide buitenlandse literatuur en daarom kon hij het vegetatieprobleem zo alzijdig belichten en de problemen zo scherp mogelijk stellen.

De schrijver heeft een enorm werk moeten verzetten. In de laatste jaren zijn ongeveer 1.000 opnamen van waterplantengemeenschappen in Nederland gemaakt en een klein aantal in andere Europese landen. Bij zijn studie is de schrijver vooral uitgegaan van eigen gegevens, en terecht, want zijn gegevens overtreffen verre die van alle andere in de publicaties verwerkte opnamen uit Nederland tezamen. Bovendien moest hij een eigen methodiek ontwerpen, want de watergemeenschappen verschillen in zoveel opzichten van de landgemeenschappen, dat een gewijzigde methodiek noodzakelijk was.

Degenen die in hun vrije tijd aan waterplanten doen en dit in breder verband, zullen dit werk moeten bestuderen, want zo eenvoudig is het niet. Het boek is verder belangrijk voor studenten in de biologie.

Het voorbereidend werk is financieel gesteund door het RIVON en de Stichting Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek (Z.W.O.). Men had dus hoge verwachtingen, waaraan de schrijver zonder twijfel heeft beantwoord.

K.